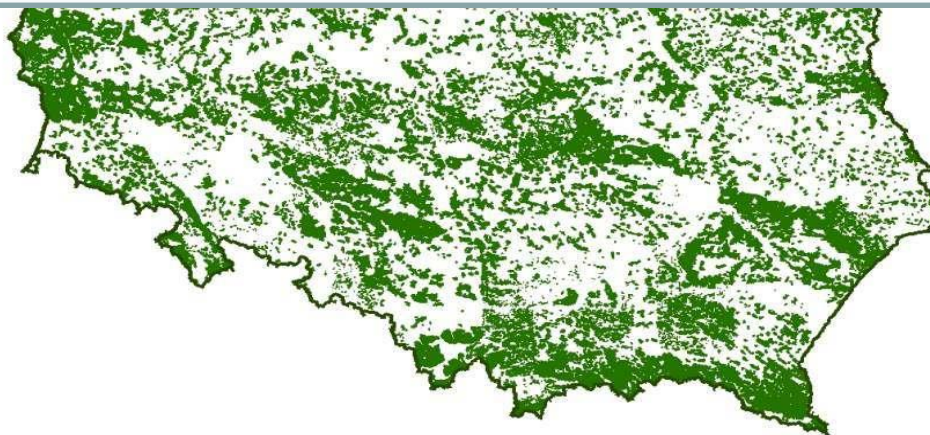

Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe

BIESZCZADZKIE LASY DAWNIEJ I DZIŚ

Opracował: Na zlecenie Nadleśnictwa Ustrzyki Dolne Bogusław Augustyn

NAZWY WSI ZWIĄZANE Z DRZEWOSTANEM

- BUKOWIEC, BUKOWSKO
- BUK, BUKOWINA
- BRZÓZOWIEC
- JAWORZEC
- JASIEŃ, JASIENICA
- JAWORNIK, JAWORKI, JABŁONKI
- SMEREK, SMERECZNA
- OLCHOWIEC, OLSZANICA, OLCHOWA
- CISOWIEC, CISNA?, TYSKOWA

Nazwy terenowe związane z karczowaniem lasów

Czerteż, Czerteżne, Czertycz, Czerkiz,
Czerteżyk
Czerenina
Porub, Porubyszcze, Zruby
Pohar, Poharyszcze
Spalona Góra (Beskid)
Prosik, Pasika

Nazewnictwo gór związane z dominującym drzewostanem

- Jaworniki, Jawornik, Jawor, Jaworne
- Bukowica, Bukowinka, Bucznik
- Cisowiec
- Smerek, Smereckie
- Na Buczkach, Czeremcha
- Gruszka, Grabów
- Jasieniowa

Nazwy strumieni związane z występującym drzewostanem

- Olchowaty, Olszanka
- Czerteż, Cisowczyk
- Jesionka, Jasienik
- Smerczanka

Nazewnictwo związane z działalnością gospodarczą człowieka

- ŻUPY
- BANIA, BANICA, KADOBISZCZE
- HUTA, HUCISKO, POTASZNIA
- SZAŁASZYSKA
- KOSZAR, KOSZARYSZCZE

Aby dostosować takie miejsca na potrzeby gospodarki musiały być wycinane lasy !!!

Współczesny przykład wycinki lasów na potrzeby pasterstwa wysokogórskiego (Rumunia)

**Dawni pasterze byli nieodłącznym elementem gór i lasów.
To ich sposób gospodarowania
przyczynił się w znacznym stopniu
do wycinania lasów górskich w XVI i XVII wieku**

Wypas owiec na halach

**Powiększanie
obszarów
wypasowych
polan i połonin
wiązało się z
intensywnym
wycinaniem
pierwotnych lasów**

PIERWSZE PRÓBY OCHRONY LASÓW

Ok. 1530 r. Piotr Kmita, właściciel rozległych dóbr ciągnących się od Leska, aż do źródeł Sanu w przywileju dla Tarnawy zabronił wycinania „*użytecznych lasów bukowych i jodłowych*” a zezwolił na wycinanie „*nieużytecznych świerkowych*” To jeden z pierwszych dowodów, że już wówczas stosowano metody gospodarki leśnej, kontrolując jakość drzewostanu

WŁAŚCICIELE LASÓW

**Do połowy XIX wieku
znakomita większość lasów
należała do wielkich majątków
ziemskich.
Posiadaczem ich była
wyłącznie
zamożna szlachta.**

**Ludwik Baldwin Ramułt właściciel dóbr Dwernik
z synami Feliksem i Ludwikiem (1910 r.).**

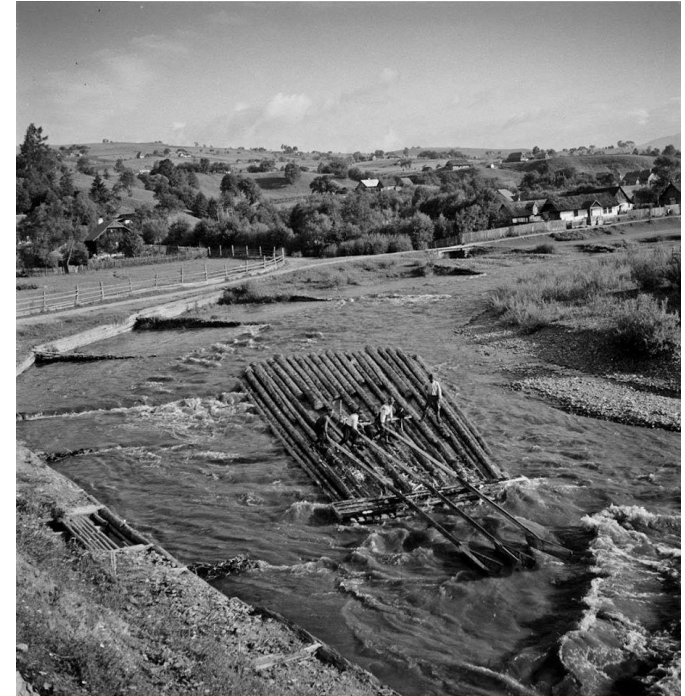
WŁAŚCICIELE LASÓW

W zaborze austriackim czasem jednak ta warstwa społeczna utraciła część swych dóbr. Nowymi właścicielami stali się głównie przedsiębiorcy drzewni różnego pochodzenia, narodowości i wyznania. Dużą grupę pośród nich stanowili Austriacy i Żydzi.

Cesarz Franciszek Józef i Hipolit Frommer
(Bukowiec – 1912 r.).

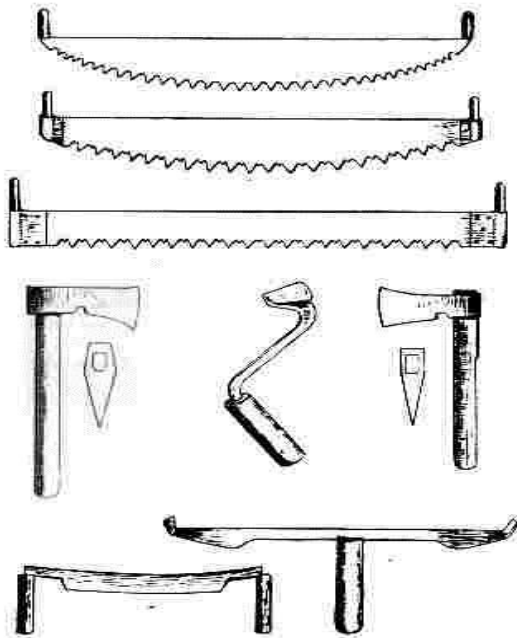

Transport drewna w Karpatach

Duże górskie rzeki wykorzystywano jeszcze w XX wieku do transportu drewna budując w górach potężne klauzy spiętrzające zbiorniki wody. Specjalnie zbite tratwy z bali po spuszczeniu wody mogły płynąć nawet kilkadziesiąt kilometrów

Narzędzia drwali XIX w.

Budowa linii kolejowych w Galicji

Ogromny wpływ na funkcjonowanie bieszczadzkich lasów miała budowa linii kolejowej z Przemyśla do Zagórza i Łupkowa w latach 70. XIX w. Jej funkcjonowanie otworzyło możliwość łatwego transportu i sprzedaży lokalnej produkcji w tym drewna na rynki zewnętrzne na terenie cesarstwa austro – węgierskiego. Od tego momentu sukcesywnie rosła eksploatacja lasów, powstawały nowe tartaki i zakłady meblarskie.

PRODUKCJA DRZEWNA DO POŁ. XIX w.

Do połowy XIX w. przetwórstwo drewna w Bieszczadach było stosunkowo niewielkie. Ograniczone możliwości zbytu tarcicy z powodu trudności transportowych powodowały, że produkcję miejscowych tartaków przeznaczano głównie na potrzeby lokalne. Stopniowo jednak zwiększała się wraz ze wzrostem zaludnienia wsi. Pewne ilości tarcicy jodłowej wywożono na Węgry. Z tej przyczyny gęstsza była sieć zakładów w pobliżu dróg wiodących na przełęcz Użocką i "Nad Rostokami".

Wszystkie istniejące w tym czasie tartaki (traki, piły) oparte były na napędzie wodnym. Najczęściej budowano je w bezpośrednim sąsiedztwie młynów wodnych, wykorzystując do napędu urządzeń te same kanały wodne.

PRZEMYSŁ DRZEWNY W LATACH 1890 - 1939

Początek lat dziewięćdziesiątych XIX wieku w Bieszczadach Zachodnich przyniósł rewolucyjne zmiany w przemyśle drzewnym i eksploatacji lasów.

W okresie tym na rynku drzewnym zaistniała wyjątkowo dobra koniunktura. Wysokie ceny na drewno tartaczne, opałowe, beczki czy elementy mebli zachęcały przedsiębiorców do inwestycji zarówno w dziedzinie produkcji, jak i transportu. Skutkiem tego był rozwój sieci kolejek wąskotorowych nad Osławą, Solinką, górnym Sanem i w okolicy Ustrzyk Dolnych.

Koniunktura na rynku drzewnym pozwalała przedsiębiorcom i właścicielom lasów liczyć na znaczne zyski, to zaś skłaniało ich do podejmowania wielkich inwestycji w dziedzinie transportu drewna.

Pierwszym przedsięwzięciem tego rodzaju była budowa kolei wąskotorowej Nowy Łupków - Cisna (Majdan) w latach 1890 - 1898. Pozwoliła ona na wywóz masowych ilości drewna z dorzecza Solinki. Ta inwestycja pociągnęła następną.

Wymiary pni z obszarów zalesień Berehy i Starzawa wykonane ok. 1890 r.

GATUNEK	WIEK (w latach)	PRZECIETNA GRUBOŚĆ (w cm)	WYSOKOŚĆ (w metrach)
ŚWIERK (Starzawa)	160	52,4	42,5
JODŁA (Berehy)	125	61,2	38,9
BUK (Berehy)	150	46,6	27,6
MODRZEW (Starzawa)	60	49,0	27,4

**Na Wystawie Krajowej we Lwowie w roku 1894
w pawilonie Ministerstwa Rolnictwa jako wzorcowe prezentowano
Nadleśnictwo Berehy Dolne**

Kolejka leśna na trasie Cisna – Smerek Beskid (1929 r.)

PRZEMYSŁ DRZEWNY W LATACH 1890 – 1939 cd...

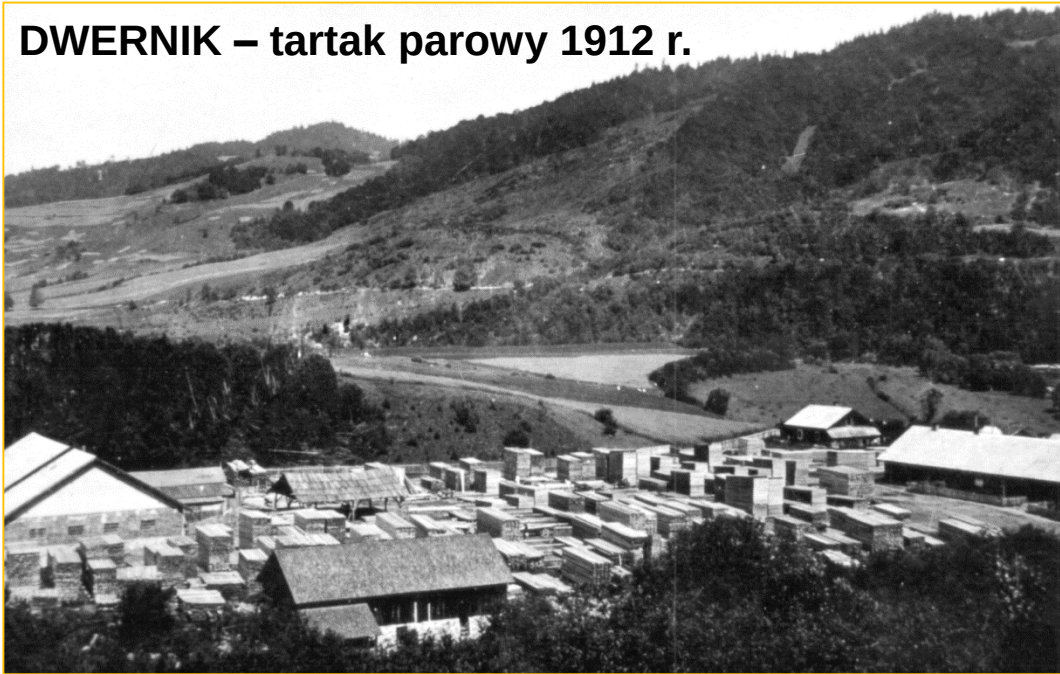
W latach 1900 - 1904 firma wiedeńska "Akcyjne Towarzystwo Handlu Drewnem,, przedłużyła linię kolei dojazdowej z Majdanu do tartaku Smerek - Beskid z odnogą do Kalnicy.

Analogiczne inwestycje związane z rozwojem transportu drzewnego poczyniono u źródeł Sanu. Na początku XX wieku wybudowano tu normalnotorową linię Užok - Sambor. W Siankach i Sokolikach Górskich powstały stacje kolejowe, które umożliwiały wywóz drewna na rynek lwowski, węgierski czy austriacki. Prawie równocześnie z linią normalnotorową zaczęła powstawać sieć kolei wąskotorowych.

Siecią tą połączono Sokoliki ze Stuposianami z odgałęzieniem bocznym z Mucznego do tartaku w Łokciu. Zbudowano także dwie kolejki lokalne dowożące surowiec do tartaków w Beniowej i Bukowcu z lasów nad potokami Negryłów i Halicz.

- **Właśnie w sąsiedztwie tych kolei dojazdowych rozwinęła się gęsta sieć tartaków i innych zakładów drzewnych. Skoncentrowały się one w dwóch skupiskach: na zachodzie w górnej części zlewni Solinki i na wschodzie u źródeł Sanu.**

DWERNIK – tartak parowy 1912 r.

Smerek-Beskid – tartak 1933 r.

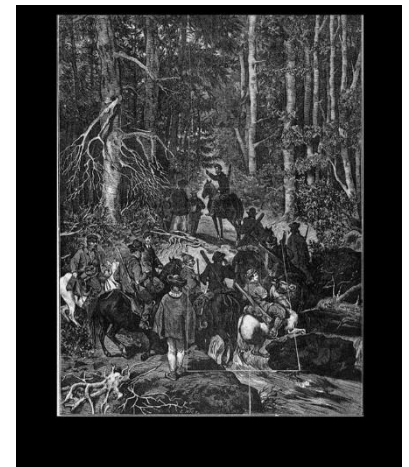

PRACOWNICY LEŚNICTWA I PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

W XIX gospodarka leśna i przemysł drzewny w Bieszczadach wymagały już zatrudnienia znacznej liczby pracowników o różnych specjalnościach. Wyróżnić można pośród nich trzy kategorie związane z wykonywaną pracą, tj. służby leśne, robotników leśnych i pracowników przemysłu drzewnego. W miarę wzrostu zaludnienia wsi zachodziła potrzeba ochrony lasów przed niszczeniem poprzez wypas bydła i dziki wyrąb. Osobnym problemem była kontrola ograniczająca poszerzanie użytków rolnych przez karczowanie i wypalanie drzew. W pierwszej fazie istnienia wsi dotyczyło to głównie ochrony lasu przed ludnością z miejscowości sąsiednich.

Znacznie później pojawiła się potrzeba nadzoru nad działalnością własnych poddanych.

Szlachta traktowała swe górskie dobra jako znakomite tereny łowieckie, ważnym problemem była więc ochrona zwierzyny przed kłusownictwem.

PRACOWNICY LEŚNICTWA I PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

Z ukazanych powyżej przyczyn zatrudniano, więc personel, którego zadaniem był nadzór nad lasami. Bezpośrednie zarządzanie sprawami związanymi z tą dziedziną życia powierzano leśniczym. W środkowych i wschodnich Karpatach wywodzili się oni najczęściej z licznej tu drobnej szlachty. Dopiero w drugiej połowie XIX w. wśród wyższego personelu leśnego zaczynają się pojawiać cudzoziemcy, pochodzący z Czech, Austrii, Niemiec czy nawet Włoch. Po zniesieniu pańszczyzny w 1848 r. oddzielono własność dworską od chłopskiej. Zaszła wówczas konieczność ściślejszej kontroli nad lasami. Służby leśne zaczęto rekrutować w innych środowiskach. Często byli to Polacy z Pogórza lub leśnicy miejscowego pochodzenia, lecz wywodzący się z odległych miejscowości.

PRACOWNICY LEŚNICTWA

Stefan Borek – Prek, leśniczy z Kalnicy
(1939 r.).

Jan Mastyk - gajowy w Kalnicy (1929 r.).

PROCENTOWY UDZIAŁ LASÓW DO POWIERZCHNI WSI 1868 r.

MIEJSCOWOŚĆ	POWIERZCHNIA WSI [w morgach]	POWIERZCHNIA LEŚNA [w morgach]	% UDZIAŁ LASÓW W POWIERZCHNI WSI
Beniowa	3610	2428	67,26 %
Boberka	4368	1217	27,86 %
Cisna	1610	1076	66,83 %
Lutowiska	2577	676	26,23 %
Krywka	1103	264	23,93 %
Łopienka	1926	649	33,70 %
Smerek	7094	5037	71,00 %
Ustrzyki Górne	5691	4367	76,74 %

1 morga = 0,5755 ha

Prace przy zalesieniach (Stuposiany - lipiec 1932).

Obserwując zagadnienie z perspektywy stulecia, uznać można, że dynamiczny proces rozwoju przemysłu drzewnego w regionie odegrał ważną rolę w przemianach ekonomicznych i awansie cywilizacyjnym omawianego regionu. Nie było by tego zjawiska bez dużych i dobrze zarządzanych i eksploatowanych kompleksów leśnych.

Po II wojnie światowej na skutek wysiedleń ludności powstało wiele terenów pustych i nieużywanych rolniczo. Z czasem obszary te stopniowo zalesiono.
Wieś Żłobek (Nadleśnictwo Brzegi Dolne) widać wyraźnie pierwsze zalesienia.

Sukcesja lasu

Bardzo często wyludnienie wsi powodowało sukcesję lasów i stopniowy zanik polan, łąk i pól.

Produkcja węgla drzewnego

W Lasach prowadzi się nadal działalność na potrzeby przemysłu, chociaż na małą skalę

Dziękuję za uwagę

**Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe**